1940 ий
19
ДЕКАБРЬ
№ 110 (723)
Акше 5 ыр.

11-ше ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Рвезе коммунист

ВЛКСМ
Маробком
ден
Йошкар-
Ола
Горком
орган

Старший вожатый могай лийман

Пионер-шамыч коклаште старший вожатыйын личный примерым ончыктымашыже поснак кугу верым налын шога. Пионер шамыч кеч кунамат шкеныштын йӧратыме вожатыйыштлан подражатлат, тудын иктаж иза привычкыжымат, тудын ойлен моштымыжымат ушыш налыт. Садланак старший вожатыйын идейно-политический шинчымашыже да культурный уровеньже кӱкшӧ лийман.

Оршанский районысо Великопольский средний школышто старший вожатыйлан Речкина йолташ ышта. Тудо шкенжын шинчымашыжым нӧлтен ок тырше, газетым лудашат „жапым ок му". Садланак тудо пионер-шамыч коклаште авторитетан огыл, пионер-шамыч начар тунемыт, галстук дене огыт кошт, пионерский отряд-шамычат пашам огыт ыште.

Пионер-шамыч шке вожатыйышт деч интересно, содержательно организоватлыме беседан сборым эртараш йодыт. Пионерский сборым, костерым интересным, келге содержанийан беседа дене эртарашлан вожатыйлан шуко шинчаш, шуко тунемаш кӱлеш. Кажне вожатый педагогический образованийым лийже, манын ВЛКСМ ЦК X пленумын требованийже пеш важный улеш, тидын деч пионерский пашан ончык каймашыже пеш кугун зависитла. Садлан кажне старший вожатый шке шинчымашыжым заочный обучений дене, художественный литературым лудмаш дене, самообразований дене нӧлтен шогышаш.

Старший вожатый-шамычын пашаште требовательностьышт ок сите, тиде нунын пашаштышт пеш кугу ситыдымаш. Требовательность пионер-шамычым дисциплинированный лияш туныкта. Теве ятыр старший вожатый-шамыч пионер-шамыч деч галстукым пыжыктен коштмашым, вашлийме годым салют пумашым, звеньевой, отрядной вожатый-шамычын, отряд совет председательын йодмыштым шуктымашым огыт требоватле. Садланак Сотнурский районысо Кужерский да Мари - Турекский районысо средний школлаште пионер-шамыч галстук деч посна коштыт, отрядной да звеньевой сборлашке огыт кошт, нунылан пумо пашам огыт шукто. Тиде чылажат вожатый-шамычын пионер-шамыч деч требоватлыдымышт дене лийын да нуным дисциплинидымым ыштен, тунеммашке, пумо пашашке безответственно относитлымашке шуктеныт.

Старший вожатый-шамыч кокла гыч шукыжо чыла пашашкат шке шуаш тыршат, тиде пашашке пионер-шамычым огыт шупш. Пашам тыге ыштымаш пионер-шамычым пашам йӧратыктен воспитатлаш нигуварат ок полшо.

Кызыт школлаште пионер ден школьник-шамычын 3-шо Всесоюзный военно-физкультурный соревнованийлан ямдылалтыт. Шуко старший вожатый-шамыч тиде пашам кузе организоватлаш огыт шинче, кружоклаште сигнализацийым, Морзе азбукым туныктышым кычалыт. А тиде пашаште старший вожатый-шамыч ончыч шке тунем налын, пионер-шамычлан, вожатый-шамычлан пример дене ончыктен кертыт.

Старший вожатый пионерский организацийын ик тӱҥ фигуржо. Садлан старший вожатыйын шке деке ыштыме требовательностьшо пионер-шамыч деке шындыме требований дене сочетатлыман.

Старший вожатый-шамыч комсомольский организацийын вуйлатыме дене да учитель-шамычын полшымышт дене пионер-шамычым Ленин—Сталин паша верч, коммунизм верч мужественно да нойыде кучедалшым воспитыватлышаш улыт.

Тренировкым тӱҥалыныт

Куракинский средний школышто тунемше комсомолец-шамыч (Параньгинский район) „Йошкар Армийын XXIII идалыкше лӱмеш лыжный комсомольский кроссым (соревнованийым) эртарыме нерген Положенийым" обсуждатлышт. Военрук Ахметханов йолташ вуйлатыме дене комсомолец-шамыч 10 командым организоватлышт, шке коклашт гыч команда-шамычын руководительыштым ойырышт. Комсомолец-шамыч чылан шкалаюышт ечым налыныт. 15 декабрь гыч чыла команда-шамычат тренировкым тӱҥалыныт.

Ф. Старшеев.

Теле спортивный сезон

15 декабрьыште Йошкар-Оласе физкультурник-шамыч теле спортивный сезоным почыч.

12 час. Стартыш ӱдрамаш команда-шамыч шогалыт. Вара пӧрʼеҥ команда-шамыч соревноватлаш тӱҥалыт. Тыге организованно толшо „Динамо", „Спартак" да „Лесосплав" общество-шамычын пӧрʼеҥ да ӱдрамаш-шамыч командышт первый верыш лекташ верч талын кучедалыт.

„Спартак" обществын ӱдрамаш командыже первый верыш лектеш, 3 х 3 километрым 56 минутат 40 секунд коштеш. Кокымшо верым динамовец шамыч налыт. Пӧрʼеҥ команда-шамыч кокла гыч первый верыш динамовец-шамыч лектыныт.

Физкультурный общество шамычын первый соревнованийышт ятыр лыжник-шамычын шагал тренироватлымыштым раш ончыктыш.

„Учитель" обществын командыже-шамыч руководитель Хмельковын халатностьшо дене соревнованийыш жапыштыже толын ыштшу, садланак „Учитель" обществым соревнованийыш ышт допускатле.

Шерге тӱҥалтыш

Йошкар Армийын XXIII идалыкше лӱмеш Всесоюзный лыжный комсомольский кроссым эртарыме нерген ВЛКСМ Центральный Комитетын пунчалжым чыла семынат саламлаш кӱлеш.

Тиде моткоч кӱлешан да пайдале паша, тиде пеш кугу оборонный значенийым иметла. Шкенан элнан оборонный куатшым чыла семын пеҥгыдемдаш, Йошкар Армий ден Военно-Морской Флотын боевой ямдылыкшым нӧлташ, советский калыкым шкенжын социалистический родинажым аралаш ямдылаш ме упорно, настойчиво тыршена да обязан улына. А войналан ямдылык кава гыч волен ок воч. Тиде паша Йошкар Армийын гына огыл, а чыла советский калыкын пашаже.

Сталинский Конституцийыште ончыкталтын: социалистический отечествым аралымаш—СССР-ын кажне гражданинжын священный долгшо. Тиде эн кугу да почетный обязанностьым шукташлан эреак да упорно ямдылалтман.

Тиде шотышто утларак кугу задача-шамыч молодежь ӱмбак возеш. Ме шкенан молодежнам войналан сайын ямдылышаш улына. А кызытсе война—моткоч сложный паша. Тудо кажне боец да командир деч куатле вийым да способностьым требоватла. Бой-шамыч идалыкын кеч могай жапыштыжат — шокшо кеҥежымат, йӱштӧ телымат, йӱдымат да кечывалымат лийын кертыт.

Бойын успехше утларакшым сай военный техника деч гына зависитлаш ок тӱҥал, а боец-шамычын шкенышт моштен, инициативный действийышт дечат, нунын физически шуарлтмышт да выносливостьышт дечат зависитла. Нуно боевой обстановкын чыла йӧсӧ условийжым чытен лекташлан кунар сайын туныктымо да тренироватлыме лийыт гын, нуно тунар чапле успехым ыштен кертыт.

Теве садланак массовый комсомольский лыжный кроссым эртарыме шотышто комсомолын тӱҥалтышыже моткоч шерге да кӱлешан улеш.

Мемнан элысе молодежын кумда массыжым ече дене кошташ туныктымаш путыракат кӱлешан паша. Тиде пеш кугу оборонный значенийан. Советский Союзын кумда пространствыжын ятыр ужашлаже ала мыняр тылзе мучко келге лум дене леведалтын кия.

Советский калык шке элжын тыгай ойыртеман условийжылан тунем шуын да, кузе историй ончыкта, родинын тушманже-шамыч вашт'ареш кучедалмаште тудо шке вийжым ик гана веле огыл ончыктен.

Лыжный спорт дене овладеватлымашке, лыжник-боецым ямдылымашке мыланна могай значенийым ойыраш кӱлмӧ нерген белофинн-шамыч ваштареш война раш ончыкта. Ече дене коштын от мошто гын, теле условийлаште боевой действийым успешно эртараш ок лий.

Лыжный спорт, спортын моло шуко массовый видше гаяк, тидын дене чапле улеш: тудо айдемыште волям да настойчивостьым, смелостьым да инициативым, физический закалкым да выносливостьым вырабатыватла.

Физически подвижный, бодрый, виян да таза лиймаш социализм элын кажне воинжылан моткоч кӱлешан.

Пытартышлан лыжный кроссым эртарыме нерген мемнан комсомоллан икмыняр пожеланий.

Эн первояк, тиде пашашке комсомолец-шамычым кузе гынат шукырак шупшаш тыршыман.

Кокымшо, кроссым сайын, кӱлеш семын ямдылалтын эртараш. Лыжный спорт деке ала могай кампаний деке ончымо гай ончымаш огыл.

Лыжный спорт дене кросслан ямдылалтме жапыште гына огыл, но кроссым эртарымекат эреак заниматлыман.

Кумышо, да эн кӱлешанже, рӱжгымаш да мут дене сӧрымаш шагалрак лийже, а живой, практический паша шукырак лийже.

Ӱшанем, мемнан славный комсомолна массовый лыжный спортым кумдан шарлымаш шотышто шкенжын шерге тӱҥалтышыжым сайын ыштен шукта.

Йошкар Армийын XXIII идалыкше лӱмеш Всесоюзный лыжный комсомольский кроссым эртарымаште мемнан молодежлан чыла семынат успехым желатлем.

Советский Союзын Маршал С. ТИМОШЕНКО.

Шукерте огыл Йошкар-Оласе предприятийласе стахановец-шамычын совещаний эртаралте. **Снимкыште — совещанийын участникше - шамыч** (шола гыч пурлашке): К. Т. Бояринцева, хлебопекарньын бригадирже, комсомольский комитетын членже, паша нормым 135 процентлан тема; Е. И. Волкова, комсомолка, „Труженица" промартельыште тӱрым тӱрлымӧ цехым вуйлата, паша нормым 126 процентлан тема; З. А. Лоскутова „Труженица" промартельын пӱчкедыме цехшым вуйлата, паша нормым 140 процентлан тема; Г. П. Волкова, „Красный пищевик" артельын стахановкаже, первичный комсомольский организацийын секретарьже, паша нормым 150—200 процентлан тема.

Фото М. Чуршуковын.

96

Марийский АССР-ысе писатель-шамычын кокымшо республиканский конференций

Кокымшо республиканский конференций

14—15 декабрьыште Марийский АССР-ысе писатель-шамычын кокымшо республиканский конференций эртаралте. Тиде конференцийыште 40 наре писатель, поэт, драматург, критик участвоватленыт.

Конференцийыште кок вопросым ончымо: первый—Марийский АССР-ысе ССП Оргкомитетын пашаже нерген отчет да писатель-шамычын ончыкылык задачышт; кокымшо—Марийский АССР ССП правленийым да ревизионный комиссийым сайлымаш.

Первый вопрос дене докладым Оргкомитетын ответственный секретарьже Николаев йолташ ыштен. Доклад почеш превийыште 27 еҥ выступатлен.

Конференций писатель-шамыч Союз правлений составыш С. Николаевым, Н. Ивановым да И. Осминым сайлен.

Шке пашам йӧраташ кӱлеш

(СССР-ысе советский писатель-шамыч Союзын представительже ДУБИНСКИЙ йолташын выступленийже гыч)

Советский писательын пашаже—благородный да почетный паша. Мемнан великий вождь Сталин йолташ шке пашам уло шӱм дене йӧратен ышташ туныкта. Пашам йӧратен ыштыше годым гына кушкаш, вияҥаш лиеш. Шке паша дек айда лийже манын относитлалтмаш, шке пашам пагалыдымаш сай результатыш ок кондо. А писатель поснак шке пашажым чот йӧратышаш, шке пашаже верч чот тыршышаш. Вет тудын произведенийжым пӱтынь масса лудын шога. Налза классик-шамычым. Нуно шке пашаштым кугун акленыт, чот пагаленыт да сайын ышташ тыршеныт. Сай произведений упорный пашаште шочеш. Тидым кажне писатель умлышаш.

Умбакыже Дубинский йолташ советский писательын обликше нерген, писатель-шамыч дене пашам эреак ыштен шогаш кӱлмӧ нерген, нуным чын воспитыватлаш кӱлмӧ нерген, издательство ден альманахын пашашт нерген, фольклорым келгын тунем шогаш кӱлмӧ нерген, критика нерген ойла.

— Литературно-художественный альманах,—манеш тудо,—Марийский республикысе писатель-шамычым творчески куштен, воспитыватлен шогымаште центр лийшаш, тудо писатель-шамычлан эреак полшен шогышаш. Но мый иктылан ӧрам: альманахын пашаже дене кӱлеш семын интересоватлалтше иктат уке. Тидлан мучашым ышташ кӱлеш.

Марийский республикысе писатель-шамыч конференцийын участникышт. Фото А. Овечкинын.

Кажне писатель марксистско-ленинский теорийым келгын тунем шогышаш

(ВКП(б) обкомын пропаганда ден агитаций отделжым вуйлатышын заместительже ТЕМЕРЕШЕВ йолташын выступленийже гыч)

Мемнан вождь Сталин йолташ писатель-шамычым „айдеме чонын инженерже-шамыч" манын каласен. Тиде советский писатель ӱмбак пеш кугу ответственностьым пышта. Нуно тиде лӱмым шкенынштын творческий пашашт дене оправдатлышаш улыт. Нуно мемнан калыклан кӱкшӧ идеян, сылне произведений-шамычым пуэн шогышаш улыт.

Пытартыш кок ий жапыште мемнан марийский писатель-шамычын творческий пашаштышт, мутат уке, ончыко каймаш уло. Тидым печетлалтше произведений-шамыч гыч раш ужаш лиеш. Но мемнан писательна-шамыч шке произведенийыштын идейно-художественный качествышт дене эше кугунак моктанен огыт керт. Тачысе кечылан марийский литературын тӱҥ ситыдымашыже — произведенийын идейно-художественный качествыже верч, мемнан реальный советский действительностьым чын, келгын да кумдан ончыктен шогаш верч кучедалмаш йӧршынак ситышын огыл каен шогымаш улеш.

Мо дене вара тиде умылталтеш? Мыйын шонымаште, эн ончычак, тидын дене умылталтеш: мемнан писательна-шамыч чыла наукын наукыжым—марксистско-ленинский наукым начар тунем шогат. Вет чынжымак, марксистско-ленинский наукым келгын шинчыде кеч могай пашамат плодотворно ышташ ок лий. Но мемнан писательна-шамыч тиде истиным эше умлен шуктен огытыл, шкенынштын идейно-теоретический уровеньыштым эреак нӧлтен шогаш пеш шагал тыршат. Теве молан мемнан писательна-шамычын произведенийлаштышт шуко экшык лиеда. Налза Мичурин Азмекейын „Коммунист Миклай" повестьшым. Автор коммунистын типичный образшым пуэн кертын огыл, тудо коммунистым йӧршынак йоҥлыш ончыктен. Мичурин Азмекей мемнан партийын историйжым сайын шинча ыле гын, марксистско-ленинский учнийым келгын тунем шога ыле гын, тыгай йоҥлышым ок ыште ыле.

Мемнан пеледалт шогышо сылне илышым реально ончыктен шогаш тунам гына лиеш, кунам мемнан писательна-шамыч илышым келгын пален шогат. Но мемнан южо писательна-шамыч илыш деч вараш кодыт, нунын творческий пашашт мемнан илыш дене, практика дене чак кылдалт ок шого. Вет илышым куакшын, тӱсдымын, а ятыр же годым даже йоҥлыш ончыктымаш тӱҥ шотышто тидын дене умылталтеш. Советский писатель мемнан кече еда пеледалт шогышо, писын ончыко кайыше илышна деч ик тошкалтышлан вараш кодшаш огыл, а, мӧҥгешла, тудо коммунизмым ыштымаш верч кучедалмаште ончыл верым налын шогышаш. Тунам гына мемнан писательын произведенийже шергакан, калыклан кӱлешан, у илышым ышташ пӱтынь массым туныктышо, воспитатлыше лийын кертеш.

Мемнан писательна-шамыч калык творчествым тунем шогымашкат пеш кугу вниманийым ыштен шогаш обязан улыт. Калык творчествым шинчыде сай произведенийым пуаш ок лий. А мемнан писательна-шамыч калык творчествым—фольклорым тунеммашке вниманийым эше пеш шагал ойырен шогат. Садланак вет нунын произведенийышт шукыж годым кукшо, бледный улыт.

Советский писательын моральный обликшат кӱшнӧ лийшаш. Писатель—тиде кӱкшӧ культуран айдеме. Писатель критикым йӧратышаш, пагалышаш. Но тиде шотышто мемнан дене паша сайын шога манаш ок лий. Критикым йӧратыдымаш, зазнайство, кичливость, культурдымылык але изи огыл верым налын шога. Тидлан чылажлан решительный мучашым ыштыман. Тунам ме марийский литературым виянден шогымаште кече еда у сеҥымаш-шамычым каен шогаш тӱҥалына.

Мемнан пиалан молодежь Н. Островскийын произведенийжым пеш кугу куанымаш дене лудеш. Снимкыште: Йошкар-Олинский райсберкассысе комсомолец-шамыч коклаште Н. Островскийын „Вурс кузе шуаралтын" романжым комсомолка Л. С. Данилова йолташ лудеш. Фото М. Чуршуковын.

Калыклан чапле мурым пуаш

(Писатель-шамычын конференцийыште поэт ШАДТ БУЛАТ йолташын выступленийже гыч)

Писатель ден поэт-шамычын творческий пашашт—эн ответственный да почетный. Вет нуно шкенынштын сылне мутышт дене илышым, калыкын шонымашыжым сӱретлен ончыкташ тыршат. Илышым сайын, келгын, сылне мут дене моштен сӱретлен ончыктышо произведенийым калык йӧратен лудеш, тудым акла. Теве тидым мыланна ик минутланат мондыман огыл. Возымо произведений чапле лийже, манын уло кумылым пуэн тыршыман.

Марийский литературышто пытартыш ийлаште ятыр произведений пуалтын: пьеса, роман, ойлымаш да поэма. Тиде шотышто пьеса ден муро нерген поснак каласаш кӱлеш.

Колхозный театрлаште шындаш, келшыше пьеса-шамыч мемнан але шагал, а колхозный театр-шамыч пьесым вучат. Тидын нерген мемнан драматургна-шамычлан сайынак шоналтыман. Кызытсе пеледалтше илыш нерген возымо пьесым шукырак пуаш кӱлеш.

Тыгак муро шотышто. Калык мурым йӧрата. А мемнан у мурына але пеш шагал. Музыкым возашлан поэт-шамыч мутым ситарышаш улыт. Тиде шотышто ме, поэт-шамыч, мурылан келшыше мутым пеш шагал возен улына. Вет кажнылан пале: кеч могай почеламутланат музыкым возаш ок лий. Садланак, мурылан келшыше почеламутым возымо нерген ме тыршышаш улына. Мурын мутшо сылне, выразительный лийже, мурын мутшо выразительный да сылне лиеш гын, тудо нигунамат ок мондалт. Мурылан возымо почеламутын кажне мутшо яндар да шке верыштыже лийман.

Мый кызыт, моло пашам дене пырля, Марийский республикын юбилейжылан мурым возем. Калыкын творчествым келгын тунем шогыде, пашам упорно ыштыде сай мурым возаш ок лий. Упорный, честный паша дене веле сай мурым, сай произведенийым шочыкташ лиеш.

Марийский республикын юбилейжылан чапле мурым пуаш ме обязан улына. Айста, поэт-шамыч, шкенан пеледалтше пиалан илышна нерген чапле мурым возаш чыланат дружнын пижына. Шкенан пиалан илышна нерген возымо мурым калык куанен мурыжо. Республикнан юбилейже кечын сылне муро йырваш йоҥгалтше!

Писательский организаций Марпединститут дене пеҥгыде кылым кучышаш

(Марпединститут преподаватель Н. В. ШАБРУКОВЫН выступленийже гыч)

Марийский педагогический институт социалистический культурын кадржешамычым ямдылымаште подлинный кузница лийын. Тудо шкенжын существоватлымыж годсек мемнан республикын школжо-шамычлан шӱдӧ дене кӱкшӧ педагогический образованиян учитель-шамычым таптен луктын. Марийский писатель ден поэт-шамыч кокла гычат шуко ужашыже тиде институтын воспитанникше улыт. Налза Казаков Миклайым, Ефрушым, Макс Майным, Шадт Булат, Н. Ивановым, Изир Эваным, С. Николаевым да молымат, нуно марийский пединститутышто тунемынат да кызыт литературный фронтышто начарын огыл пашам ыштат.

Тышечын ик выводым ышташ кӱлеш: Марийский АССР-ысе советский писатель-шамыч Союз пединститут дене пеҥгыде кылым кучен шогышаш ыле. Вет тушто литературный кружок гоч самырык поэт ден писатель-шамычым куштымо шотышто пашам пеш шуко ышташ лиеш. Но тиде кыл кучымаш ты мартеат кӱлеш кӱкшытыштӧ огыл, писатель-шамыч Союз студент-шамыч дене кыл кучымашым ок вуйлате. Тидым тышечат ужаш лиеш: писатель-шамыч республиканский конференцийыште институт гыч 3—4 еҥ гына участвоватла, кӱлеш семын кыл кучымаш лиеш ыле гын, студент-шамыч утларак толыт да конференцийын пашаже дене интересоватлалтыт ыле, вет тиде конференций литературный фронтышто ончыклык пашалан кугу закалкым пуэн кертеш. Советский писатель-шамыч Союзын у правленийже ончыкыжым институт дене пеҥгыде кылым кучышаш, студент-шамычым литературный пашашке шупшын шогышаш.

Самырык поэт ден писатель-шамычын творчествыштым аклыме шотышто мемнан коклаште безразлично относитлалтмаш ул о. Критик-шамыч утларакшым начар могырым гына ужыт. Вет мемнан самырык писатель-шамыч, тыгак поэт-шамычат шкеныштын творчествыштышт сай могырымат шуко ончыктат, шагал огыл произведенийым качественно пуэн шогат. Садланак сай могырымат аклен мошташ кӱлеш. Критик-шамыч тидым ушыш налшаш улыт.

Калыкын фольклоржым тунемаш

(Поэт ОСМИН ЙЫВАНЫН выступленийже гыч)

Марийский писатель-шамыч коклаште шукышт калыкын творчествыжым тунемаш огыт тырше. Тидым нунын произведенийышт раш ончыкта. Мемнан ятыр писатель ден драматург, поэт-шамычын йылмышт

калык йылме огыл, йылмышт кукшу, козыра. Тиде чылажат фольклорым тунем шогыдымашын, классик-шамычын произведенийыштым тунем шогыдымашын результатше.

Марийский поэзий литературыштына ончыл жанрлан шотлалтеш.

Но кунам почеламут-шамычым лудын лектат, шукышт кукшо улыт, нелэ йылме дене возалтыт. Тематикат аҥысыр: йӧратымаш- ужатымаш, вашлиймаш, вучымаш да тулеч молат. Йӧратымаш айдемын пеш кугу да сложный чувствыжо. Но мемнан поэт-шамыч йӧратымашым пеш простойлан шотлат. Садлан вет нунын почеламутлаштышт эре иктымак—мый тыйым йӧратем, мый тыйым ӧндалам да шупшалам, мый тыйым шинчам семалтен ончалам,—манмым гына колат.

Мемнан поэт-шамыч калыкын мурыжым погышаш да келгын тунемшаш улыт, калык мурын фэрмыжым тунемшаш улыт. Тыге гына ме оригинальный произведенийым: почеламутым, мурым да молымат пуэн кертына.

УВЕРТАРЫМАШ

1940 ий 23 декабрьыште 10 час эрдене Марийский АССР Верховный Советын заседаний залешыже ВЛКСМ Маробкомын II-шо черетан пленумжо почылтеш.

Ончышаш паша

1). Комсомольский активым военный да физический ямдылымаш нерген ВЛКСМ ЦК-ын решенийжым шуктен толмо нерген.

2). Ял озанлык ийын итогшо да шушаш шошо ага кампанийыште комсомолын задачыже-шамыч.

ВЛКСМ МАРОБКОМ

Сай да отлично тунемаш— кажне пионерын тӱҥ задачыже

Мари-Турекский районысо школласе посна комсомольский организаций-шамыч пионерский пашашке поснак кугу вниманийым ойырат. Теве Карлыганский неполный средний школа пелен се первичный комсомольский организацийын секретарьже Дудина йолташ пионерский отрядын пашажым конкретно вуйлата, вожатый-шамычлан пашам кӱлеш семын полша. Тений тунемме ий тӱҥалтышыште пионер-шамыч радам гыч 4 тунемшым комсомолыш пуртымо. Тиде школын старший пионер-вожатый—комсомолка Т. Шихалеева пионер-шамыч коклаште пашам йӧратенак ышта: пионер-шамычлан сайын тунемашышт полша, нунын коклаште тӱрлӧ тема дене интересный беседым эртара, моло пионер-вожатый-шамычлан отрядлаште воспитательный пашам организоватлаш полша. Садланак пионер-шамыч кокла гыч шукыжо тунеммаште отличник да ударник улыт.

Мари-Китнинский начальный школа пелен се пионерский отрядын вожатыйже В. Ф. Афанасьев районышто ик эн сай пионер-вожатыйлан шотлалтеш. Тудо пионер-шамыч дене кӱрылтде пашам ышта, нунылан газета, журнал, книга гыч тӱрлӧ ойлымашым, увер-шамычым, вождь-шамычын биографийыштым лудеш. Садланак пионер ден тунемше-шамыч Афанасьевым колыштыт, тудым пагалат. Тудын отрядысе пионер-шамыч Леонид Кудряшов, Клава Смоленцова Созонова да молат отлично гына тунемыт. Афанасьевын тыршымыже денак икымше чырыкыште начар тунемше Саша Агачев кызыт сай тунемаш тӱҥалын, тудо школышко уроклан сайын ямдылалт толеш.

Но районысо посна первичный комсомольский организаций-шамыч пионерский пашам кӱлеш семын саемдаш огыт тырше. Теве „Мариец" янда заводысо средний школа пелен се первичный комсомольский организаций пионерский пашам вияндаш нимомат ок ыште. Старший вожатый Исакова пионер-шамыч дене пашам организоватлен моштен огыл. Садланак школысо 363 пионер гыч 98 пионерже неуспевающий улыт.

Пионерский пашам ВЛКСМ райком велымат кӱлеш семын вуйлатымаш уке. Районысо ятыр школлаште пионерский паша лушкыдемммашым тидын дене гына умылтараш лиеш.

Школласе комсомольский организаций ден чыла вожатый да комсомолец-шамычын задачышт — чыла пионер ден тунемше-шамычым сай да отлично тунеммашке мобилизоватлаш, мемнан родинылан достойный поколенийым воспитыватлаш.

Ал. Сергеев.

Улшо ситыдымашым пытарышаш верч

(Поэт МАКС МАЙНЫН выступленийже гыч)

Пытартыш жапыште марийский литература шагал огыл ончык каен. 1940 ийыште Казаков Миклай, А. Бикын, Чалайын, Ш. Булатын почеламут сборникышт,

Ефруш, Орай да Мичурин Азмекейын ойлымаш-шамыч сборникышт лектыныт. Тыгак Н. Лекайнын „Кӱртньӧ вий" романжын кокымшо книгаже алькманахеш печатлалтын. Тиде чылажат марийский литературышто икмыняр ончык кайме нерген ойла.

Туге гынат, марийский писатель-шамыч оргкомитетын пашаштыже шуко ситыдымаш уло. Оргкомитет пелен се русский секций лӱмлан веле лийын, самырык русский писатель ден поэт-шамычлан пеш шагал полшен. Районлаште илыше писатель ден поэт-шамыч йӧршын мондалтыныт. Теве Мари-Турекский районышто писатель Китнимарин ила. Тудын творческий пашаже дене оргкомитет интересоватлалтын огыл.

Оргкомитет кырык-марий писатель-шамыч дене кылым поснак начар кучен. Кырык-марий литературышто ятыр сай произведенийшамыч уло, но тудым олык марий йылмышке кусарашлан йӧным ыштыме огыл.

Маргиз пеш начар качестван продукцийым луктеш, оформленийын шотшо веле. Книгалаште шӱдӧ дене улшо грамматический ошибка-шамыч продукцийын качествыжым волтат.

Оргкомитет поэт, писатель-шамыч дене воспитательный пашам пеш начар ыштен, садланак нунын кокла гыч ятырже начар качестван произведенийым пуат. Тиде шотышто марийский критик-шамычынат ситыдымашышт кугу.

Улшо ситыдымаш-шамычым пытарен, Марийский АССР-ын 20 ий юбилейжым достойный произведений-шамыч дене вашлийман.

Марийский АССР-ысе советский писатель-шамычын кокымшо конференцийын делегатше-шамыч. Снимкыште (пурлаште шинча)—Йошкар Армий гыч конференцийыш толшо марийский поэт Казаков Миклай самырык поэт-шамыч дене беседым эртара.

Фото М. Чуршуковын.

Кугуеҥ-шамычым тунынтат

Звенигово (телефон дене). Нуктужский неполный средний школышто туныктышо комсомолка-шамыч: Игнатьева, Никитина, Еруслановa да Николаева 21 неграмотный ден малограмотныйым туныктат.

И. Казаков.

УВЕРТАРЫМАШ

19 декабрьыште, кастене 7 часыште, Марийский республиканский библиотека ден ВЛКСМ Горком республиканский библиотекын лекционный залешыже писатель-большевик, орденоносец Н. Островскийын творчествыже нерген лудшо-шамычын конференцийым эртарат. Конференцийыш ӱжмаш билет-шамыч ден пурталтеш.

Марийский Республиканский библиотека ден ВЛКСМ Горком.

Йошкар Армийын XXIII идалыкше лӱмеш лыжный комсомольский кросслан (соревнованийлан) ямдылалташ тренировочный минимум

ПРОГРАММА

Учебно - тренировочный паша команда дене (5 еҥ) эртаралтеш, тренироватлыме годым 5—6 команда-шамычым учебный группыш ушаш лиеш.

Тренировочный занятий шамыч команда-шамычын командирыштын вуйлатымышт дене эртаралтыт.

Кажне тренировка ончылан командир урокын цельже да задачыже нерген умылтара. Тренировка пытымек, командир разборым ышта.

Командын командирже посещаемость дневникым да тренировочный минимумым эртыме учетым ышта.

Чыла тренировочный паша команда кӧргыштӧ комсомолец-шамыч коклаште, первичный комсомольский организацийын команды же-шамыч коклаште социалистический соревнований основеш организоватлалтеш.

БГТО ДИСТАНЦИЙЛАН ЯМДЫЛАЛТМАШ

(Самырык рвезе-шамыч—5 км., ӱдыр-шамыч—3 км.)

1-ше занятий:

1. Шокшемашлан писын коштмаш. Строевой команда-шамычым шуктымаш: „становись“, „равняйсь“, „смирно“, „вольно“, „скрепить лыжи“, „разобрать лыжи“, „лыжи на плечо“, „лыжи под руки“, „на лыжи становись“—5—10 минут.

2 Занятийым эртарыме верыш ечым вачыш пыштен писын каймаш—3—5 минут.

3. Ече дене переменный способ дене кошташ туныктымаш:

а) тоя деч посна: верыште тошкешт коштмаш, сӧрем дене тошкешт коштмаш, ече корно дене тошкешт коштмаш, верыште тошкештын савырнымаш, тоя деч посна мунчалтарен ошкылмаш;

б) тоя дене: тоям шӱдырен мунчалтарен ошкылмаш, тоя-шамычым алмаш шӱкалын мунчалтарен ошкылмаш—30—40 минут.

Курык гыч мунчалтымаш да курык гыч волымо годым основной стойкым тунеммаш—5—10 минут.

4. Ече дене 1—2 километрым коштын савырнаш.

2-шо занятий:

1. „Становись“, „равняйсь“, „смирно“, „вольно“, „скрепить лыжи“, „лыжи на плечо“ командым шуктымаш дене группым организоватлымаш—5—10 минут.

2. Ечым вачыш пыштен писын коштмаш—3—5 минут.

3. а) упражнений шамыч: тоя деч посна мунчалтарен ошкылмаш, тоя-шамычым шӱдырен мунчалтарен ошкылмаш, тоя-шамычым алмаш шӱкалын мунчалтарен ошкылмаш (алмаштен коштмаш).

б) курык гыч мунчалтымаш да основной стойкын тӱрлӧ положенийжым применятлен тренироватлымаш—30—40 минут.

4. Прогульный тренировка: самырык рвезе-шамыч—2—3 км., ӱдыр-шамыч—1—2 км.

3 шо занятий:

1. Стройыш шогалын команда-шамычым шуктымаш: „на лыжи становись“, „равняйсь“, „смирно“, „шагом марш“—3—5 минут.

2. Коллоныштo иктын-иктын (ырашлан) ече дене „правое (левое) плечо вперед марш“ командым шуктымо дене каймаш—3—5 минут.

3 а) тоя деч посна переменный коштмаште да мунчалтен каймаште упражнятлалтмаш;

б) курыкан рельеф деч зависитлалтше основной стойкын положенийжым вашталтымашым тунеммаш;

в) „плуг“ дене торможений да переменный ошкылмаш дене курыкыш кӱзымаш—20—30 минут.

4. Пален налме навыкым применятлен тренироватлымаш—самырык рвезе-шамыч 5—6 км., ӱдыр-шамыч—3—4 км.

4 ше занятий:

1. Ечым ӱйлаш тунеммаш—20 минут.

2. Переменный тренировка: самырык рвезе-шамыч—4—5 км., ӱдыр-шамыч—2—3 км.; кажне километрлан 100 метрым писын каяш.

5 ше занятий:

1. а) Переменный коштмаште упражнятлалтмаш:

б) двухшажный коштмашым тунеммаш! курыж каймаш да ик жапыштак кок тоя дене шӱкалтарен каймаш (кок ошкыл да толчок);

в) основной стойка дене курык гыч волымаш да тайылын покшеланже „плуг“ дене тормозитлымаш;

г) „плуг“ гыч савырнымаш 30—40 мин.

2. Переменный тренировка: самырык рвезе-шамыч—4 км., кажне километрлан 200 метрым писын каяш; ӱдыр-шамыч—2 км., кажне километрлан 100 метрым писын каяш.

6 шо занятий:

1. Тыгай команда-шамычым шуктымаш дене строевой подготовкым проверятлымаш: „на лыжи становись“, „равняйсь“, „смирно“, „вольно“, „в колонну по одному шагом марш“, „правое (левое) плечо вперед марш“—15—20 минут.

2. Скоростной тренировка (писын да технически правильно каяш): самырык рвезе шамыч—3 км., ӱдыр-шамыч 1—1,5 км.

7-ше занятий:

1. а) тоя деч посна мунчалтен каймаште упражнятлалтмаш;

а) переменный да двухшажный коштмаште тренировка.

в) „полуелочка“, „елочка“, „лесенка“ дене курыкыш кӱзаш да волымо годым вигак савырнымаш—30—40 минут.

2. Переменный тренировка; самырык рвезе-шамыч—6 км., ӱдыр-шамыч—4 км., кажне километрлан 300 метрым писын каяш.

8-ше занятий:

1. Стройыш шогалымаш да занятийыш лекмаш—3—5 минут.

2. Тренировка: самырык рвезе-шамыч—7—8 км., ӱдыр-шамыч—5—6 км.

9-ше занятий:

Скоростной тренировка (движенийын правилыжым шуктен писын каяш) самырык рвезе-шамыч—4 км, ӱдыр-шамыч—2 км.

10-шо занятий:

БГТО нормым сдатлымаш. Ожно сдатлыше-шамычлан—соревнованийыште участвоватлымаш.

11-ше занятий:

1. а) курыкыш кӱзымаште да волымаште савырнылаш тренироватлымаш;

б) Укшла дене ыштыме пале йыр кок гана савырнен волымаш. 30—40 мин.

2. Скоростной тренировка: самырык рвезе-шамычлан—3 км., ӱдыр-шамычлан—2 км.

12 шо занятий:

Прогулка (кокла шот тема дене): самырык рвезе-шамычлан—9—12 км., ӱдыр-шамычлан—7—8 км.

Минимальный программым эртарымек ешартыш тренировкым эртарашлан 9-ше, 11 ше да 12-шо занятий-шамычым повторитлаш лиеш.

I СТУПЕНЬ ГТО ДИСТАНЦИЙЛАН ЯМДЫЛАЛТМАШ

(Пӧр‘еҥ-шамыч—10 км., ӱдрамаш-шамыч—3 км.)

1-ше занятий:

1. Строевой подготовка—команда-шамычым шуктымаш: „становись“, „равняйсь“, „смирно“, „вольно“, „скрепить лыжи“, „лыжи на плечо“, „лыжи к ноге“, „лыжи под руку“, „на лыжи становись“, „сойти с лыж“—15—20 минут.

2. „На плечо“ але „под руку“ команда почеш ече дене писын коштмаш—5—10 минут.

3. а) Тоя деч посна ече дене кошташ туныктымаш; верыште тошкешт коштмаш, сӧрем дене тошкешт коштмаш; ече корно дене тошкешт коштмаш; верыште тошкештын савырнымаш; ече корно дене мунчалтарен ошкылмаш;

б) тугак тоя дене: тоям шӱдырен мунчалтарен ошкылмаш; тоя-шамычым алмаш шӱкалын мунчалтарен ошкылмаш; переменный ошкылмаш.

в) основной стойка дене курык гыч волымаш — основной стойкым тунеммаш — 30—40 минут.

4. Тренировка: пӧр‘еҥ-шамыч—2—3 км., ӱдрамаш-шамыч—1—2 км.

2-шо занятий:

1. Строевой положений дене тренироватлымаш: „становись“, „равняйсь“, „смирно“, „вольно“, „скрепить лыжи“. „лыжи на плечо“, „лыжи к ноге“. „на лыжи становись“—3—5 минут.

2. Команда-шамычым шуктымаш: „шагом марш“, „стой“, „правое (левое) плечо вперед“—ече дене коштмо годым—5—10 минут.

3. а) Переменно коштмашым саемдымаш: тоя деч посна мунчалтарен ошкылмаш, тоя дене мунчалтарен ошкылмаш—30—40 минут;

б) основной стойка дене тренироватлалтмаш.

4. Прогулка: пӧр‘еҥ-шамыч—5—7 км., ӱдрамаш-шамыч—2—3 км.

3-шо занятий:

1. Ече дене коштмо годым „в колонну по одному (по два) стройся“ командым шуктымаш—5—10 минут.

2. а) Переменный коштмаште упражнений;

б) переменный ошкыл дене „прямо“, „наискось“ (диагональ дене) да „зигзаг“ дене курыкыш кӱзаш тунеммаш;

в) основной стойка дене курык гыч волаш тренироватлымаш—30—40 минут.

3. Переменный тренировка: пӧр‘еҥ-шамыч—5—7 км., ӱдрамаш-шамыч—1—2 км., кажне километрлан 200 метрым писын каяш.

4 ше занятий:

1. Ечыш мазьым йыгаш тунеммаш—20 минут.

2. Командым шуктымаш (ечеш шогалын): „направо“, „налево“, „в две (в одну) шеренги стройся“, отделенийын „змейка“ дене каймашыже—10—15 минут.

3. а) Переменно коштмашым да курык гыч волымо годым основной стойкым саемдымаш;

б) „полуелочка“, „елочка“ да „лесенка“ дене курыкыш кӱзымаш—25—30 минут.

4 Тренировка: пӧр‘еҥ-шамыч—10—12 км., ӱдрамаш-шамыч—3—4 км.

5-ше занятий:

1. Тыгай команда-шамычым шуктымаш дене строевой подготовкым проверятлымаш: „становись“, „на лыжи становись“, „равняйсь“, „смирно“, „вольно“, „в колонну по одному (по два) шагом марш“, „правое (левое) плечо вперед марш“—15—20 мин

2. Тунеммаш: а) „плуг“ дене тормозитлалтмашым;

б) вочмын правильный способшым;

в) „плугышто“ савырнымашым.

3. Переменный тренировка: пӧр‘еҥ-шамыч—10 км., ӱдрамаш-шамыч—3 км., кажне километрлан 309—400 метрым писын каяш.

6 шо занятий:

1. Кок ошкылан коштмашым тунеммаш: икмыняр ошкылым курыжмаш да ик жапыштак тоя дене шӱкалаш, кок ошкылым куржаш да тоя дене шӱкалаш, двухшажный ошкылмаш—30—40 мин.

Кок гана „плуг“ семын савырнен курык гыч волымаш (соревнований шот денат ышташ лиеш).

2. Скоростной тренировка: пӧр‘еҥ-шамыч—5 км., ӱдрамаш-шамыч—1,5 км.

7-ше занятий:

1. Ече дене шоген, сукен да возын лӱймаш положенийым тунеммаш—5—10 минут.

2. а) Переменный коштмо годым движенийын правильностьшым саемдашлан тоя деч посна мунчалташ тренироватлымаш;

б) двухшажный коштмашым тунеммаш—25—30 минут.

3. Скоростной тренировка (движенийын правильностьшым шуктен лийме семын писынрак каяш): пӧр‘еҥ-шамыч—3—4 км., ӱдрамаш-шамыч—1—2 км.

8-ше занятий:

1. Стройыш шогалмаш да занятийыш лекмаш—3—5 минут.

2. Переменный тренировка: пӧр‘еҥ-шамыч—8 км., ӱдрамаш-шамыч—3 км., кажне километрлан 500 метрым писын каяш.

9-ше занятий:

1 ступень ГТО нормым сдатлымаш.

Кросс деч ончыч ешартыш тренировкылан 7-ше, 8-ше, 9-ше занятийым повторитлаш лиеш.

II СТУПЕНЬ ГТО ДИСТАНЦИЙЛАН ЯМДЫЛАЛТМАШ

(Пӧр‘еҥ-шамыч—20 км., ӱдрамаш-шамыч—5 км.)

1 ше занятий:

1. Строевой положений дене тренировка: „становись“, „равняйсь“, „смирно“ „вольно“, „лыжи скрепить“. „лыжи на плечо“, „лыжи к ноге“, „на лыжи становись“. „шагом марш“, „правое (левое) плечо вперед марш“—5—10 минут.

2. а) Тоя деч посна мунчалтарен каяш тренироватлымаш (переменный ошкылмашын техникыжым саемдашлан).

б) переменный коштмаш, „плуг“ дене тормозитлалташ, „плуг“ гыч савырнаш, переменный ошкыл—„диагональ“ да „зигзаг“ дене кӱзаш упражнятлалтмаш—30—40 минут.

3 Тӧрсыр вер условийыште техника навыкым пеҥгыдемдашлан коштмаш. Пӧр‘еҥ-шамыч—7—8 км., ӱдрамаш-шамыч—3—4 км.

2-шо занятий:

1. „Упор“ дене савырнымашым да „полуелочка“ да „елочка“ дене кӱзымашым тунеммаш—20—25 минут.

2. Переменный тренировка: пӧр‘еҥ шамыч 10—12 км., ӱдрамаш-шамыч—4—5 км., кажне километрыште 100—200 метрым писын каяш.

3-шо занятий:

1. Команда-шамычым тунеммаш: „в одну (две) шеренгу стройся“, в колонну по одному (по два) стройся“—5—10 минут.

2. а) Переменный ошкылан тренировка;

б) ик ошкыл да кок ошкыл дене коштмашым тунеммаш;

в) „плуг“ да „упор“ дене савырнаш упражнятлалтмаш—20—30 минут.

3. Скоростной тренировка: пӧр‘еҥ-шамыч—5—6 км., ӱдрамаш-шамыч—2—3 км.

4-ше занятий:

1. Шоген да сукен лӱяшлан положенийым тунеммаш да „ложись“, „встать“ командым шуктымаш.

Ече дене куржын эрташлан упражнятлалтмаш—10—15 минут.

3. Переменный тренировка: пӧр‘еҥ-шамыч—7—8 км., ӱдрамаш-шамыч—3—4 км., кажне километрлан 300—400 метрым—писын.

5-ше ден 6-шо занятий:

Тӧр огыл верым эртымаш: пӧр‘еҥ-шамыч—20—25 км., ӱдрамаш-шамыч—7—8 км.

7-ше занятий:

Скоростной тренировка: пӧр‘еҥ-шамыч—6—8 км., ӱдрамаш-шамыч—2—3 км.

8-ше занятий:

1. Гранатым шоген, возын, сукен шолымо прием шамычым тунеммаш.

2. Переменный тренировка—пӧр‘еҥ-шамыч—12—15 км., ӱдрамаш-шамыч—4—5 км., кажне километрыште 200—300 метрым писын каяш.

9 ше занятий:

Соревнованийлаште участвоватлымаш: пӧр‘еҥ-шамыч 10 километр дистанций деч шуко огыл, ӱдрамаш-шамыч—3 км.

10 ше занятий:

Пумо маршрут дене картым да компасым принниматлен групповой командный переходым ыштымаш: пӧр‘еҥ-шамыч—30—35 км., ӱдрамаш-шамыч—10—15 км.

11-ше занятий:

Скоростной тренировка: пӧр‘еҥ-шамыч—7—8 км., ӱдрамаш-шамыч—4—5 км.

12-шо занятий:

Переменный тренировка: пӧр‘еҥ-шамыч — 10—12 км., 5—6 км. кутышыш виян кошташ, ӱдрамаш-шамыч — 5—6 км., 3—4 км. кутышыш виян кошташ. Ешартыш тренировкылан 10-шо, 11-ше, 12-шо занятий-шамычым повторитлаш лиеш.

* * *

Техникым эше утларак саемдашлан тиде программа-минимум деч посна ече дене ешартыш прогулкым эртараш рекомендоватлалтеш.

Ече дене тренироватлымаш самостоятельный физический ямдылалтмаш дене ешаралтеш — кажне кечысе эр зарядка да йолын писын коштмаш дене.

Лум лийдыме годым ече дене тренироватлалтмаш тиде дистанцийлашкак йолын писын коштмаш дене вашталталтеш.

Программын ончыктымыжо семын огыл совпадатлыше сроклан назначитлыме промежуточный соревнований-шамыч годым программыштат, тудын общий построенийжым арален, кӱлеш семын занятий-шамычын порядокшым вашталтылын шындаш кӱлеш

Занятийлаште кӱчык беседым, умылтарымашым эртараш: а) кросс нерген положенийым; б) инвентарьым кельштарымаш правила; в) ечым ончымаш; г) лыжникын гигиена правилыже.

Йошкар Армийын XXIII идалыкше лӱмеш лыжный комсомольский кроссым эртарымаш дене ВЛКСМ ЦК пелене оргкомитет.

Ответственный редактор **И. М. САЙТИЕВ.**

Э 1521 АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола Пограничная, дом №45. № телефона 1—36. 1-ая типография Маргосиздата.

5—5